

Χωρίς φόβο και πάθος

•Της Χρ. Χατζηδημητρίου

Χαρακτηρίστηκε ο πατέρας του συνδικαλισμού. Ο Αντρέας Ζιαρτίδης έρχεται όμως σήμερα να αντικρίσει με σκεπτικισμό απεργίες και συνδικαλισμό. Στο βιβλίο του «Χωρίς φόβο και πάθος» που μόλις κυκλοφόρησε γραμμένο από τον Πάνικο Παιονίδη, αφού ο ίδιος δεν είναι σε θέση να γράψει ή να διαβάσει — λόγω όρασης — γράφει για τους σημερινούς συνδικαλιστές:

«Οι σημερινοί κομματικοί και συνδικαλιστικοί ηγέτες, όχι όλοι, γιατί υπάρχουν στελέχη στο δεύτερο επίπεδο που εξακολουθούν να είναι ανθρώπινοι, αλλά γενικά οι σημερινοί ηγέτες βλέπουν τον εργάτη που θα τους πλυσώσει, από ψηλά. Τον βλέπουν σαν ινστρούκτορες, αντί σαν συνάδελφοι που θα τον βοηθήσουν. Και αυτό κάνει ζημιά. Απομονώνει το συνδικαλιστικό κίνημα».

Σε μια συνομιλία που είχαμε επίσης μαζί του, με αφορμή την έκδοση του βιβλίου του, χαρακτηρίζει πολλές από τις απεργίες αλαζονικές. Αλαζονική θεωρεί την απεργία που έγινε την περασμένη Πέμπτη στο ΡΙΚ, αλαζονικές θεωρεί πολλές από τις απεργίες που γίνονται ακόμα και για προσωπικές διαφορές στις Κυπριακές Αερογραμμές. Θεωρεί όμως λάθος την κίνηση της κυβέρνησης προς νομοθετική ρύθμιση των απεργιών. «Με απαγόρευση των απεργιών, δεν θα λυθεί το πρόβλημα. Οι απεργίες θα γίνονται είτε για ουσιαστικούς λόγους, είτε για ψύλλου πήδημα. Απλά θα πηγαίνουν κάποιοι φυλακή».

Ζητώντας του να κάνει σήμερα την αυτοκριτική του ως συνδικαλιστής, **μεγαλύτερο του λάθος θεωρεί το ότι δεν αναγνώρισε τις νέες συντεχνίες που ιδρύθηκαν το 1943.** «Μέχρι τότε η ΠΣΕ, προκάτοχος της ΠΕΟ, είχε το μονοπώλιο του συνδικαλισμού. Όταν εμφανίστηκαν οι νέες συντεχνίες αυτό μας ενόχλησε αδικαιολόγητα και είχαμε πάρει απόφαση μη αναγνώρισης του συνδικαλιστικού κινήματος των νέων συντεχνιών. Είχαμε πάρει αποφάσεις να μην συνεργαζόμαστε μαζί τους. Να μην τους δεχόμαστε στις ίδιες δουλειές με τα μέλη μας. Αυτό ήταν μέγα λάθος για το οποίο έχω τη μεγαλύτερη ευθύνη».

Ως μέλος του ΑΚΕΛ όμως δεν θεωρεί πως έχει για κάτι απόλυτα προσωπική ευθύνη. **Η ευθύνη που έχει είναι συλλογική.** «Η μόνη ευθύνη που θεωρώ πως έχω είναι γιατί δεν επεσήμανα από τότε κάποια πράγματα. Βέβαια θα ήταν εγωιστικό να πω πως ήξερα από τότε πως ήταν λάθος. Κάποιες αμφιβολίες για την ορθότητά τους όμως είχα».

Προξικόπημα

Ένα τέτοιο παράδειγμα ήταν και η στάση του ΑΚΕΛ στο πραξικόπημα. Παρ' όλο που το ΑΚΕΛ είχε μηνύματα για επικείμενο πραξικόπημα, την κρίσιμη στιγμή πιάστηκε στον ύπνο. «Η Επαγρύπνηση του κόμματος, που επέδειχνε τόση δραστηριότητα για την παρακολούθηση κυρίως των διαφωνούντων μελών έδειξε το μάξιμουμ της ανικανότητας

Ο Αντρέας Ζιαρτίδης και η Κιούλα αμέσως μετά το γάμο τους.

να παρακολουθήσει και να ενημερωθεί για την προετοιμασία του πραξικοπήματος». Ο ίδιος δεν ζήτησε, όπως παραδέχεται, ποτέ να γίνει απολογισμός ευθυνών.

Λάθος θεωρεί ο Αντρέας Ζιαρτίδης και τη στάση του ΑΚΕΛ απέναντι στον αγώνα της ΕΟΚΑ. Αν και θεωρεί λάθος την έναρξη ενός ένοπλου αγώνα τη δεδομένη εκείνη στιγμή, δεν αμφισβητεί τα κίνητρα των αγωνιστών και τον πατριωτισμό τους και διαχωρίζει πλήρως τη θέση του από τους χαρακτηρισμούς που το ΑΚΕΛ χρησιμοποιούσε για τους αγωνιστές.

Μίνιμουμ Πρόγραμμα

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο βιβλίο του παρουσιάζει η μαρτυρία του για το μίνιμουμ πρόγραμμα, αφού σ' αυτόν είχε ανατεθεί εκ μέρους του ΑΚΕΛ η σύνταξη του. Εκ μέρους του ΔΗΚΟ η ευθύνη είχε ανατεθεί στον Πάνο Ιωάννου, πρώην υπουργό Παιδείας. «Δεν προφτάσαμε ν' αρχίσουμε τη σύνταξη του μίνιμουμ προγράμματος», αφηγείται ο Ζιαρτίδης, «όταν μας ήρθε έτοιμο από τον Παπαϊωάννου και τον Σπύρο περισσότερο νομίζω από τον Παπαϊωάννου, ένα σχέδιο προγράμματος πάνω στο οποίο έπρεπε να εργασθούμε. Τόσον εγώ, όσον και ο Πάνος Ιωάννου, όταν καθήσαμε, είχαμε εκφράσει την άποψη ότι αυτό το πρόγραμμα ήταν ένα φτωχό έγγραφο το οποίο έπρεπε να συμπληρωθεί σε πολλά σημεία του. Έκανα μερικές προσπάθειες για συμπλήρωση και

βελτίωση του, που άλλες μεν απερρίφθησαν από τον Παπαϊωάννου, άλλες δε απερρίφθησαν από τον Σπύρο Κυπριανού. Θυμώμαι ότι από τον Σπύρο Κυπριανού είχε απορριφθεί πρότασή μας σχετικά με την επαναπροσέγγιση και την συμφιλίωση, την επαναπροσέγγιση των δυο κοινοτήτων. Τόσον εγώ όσο και ο Ιωάννου, εβάλαμε μέσα στο έγγραφο ότι για την επιτυχία αυτής της επαναπροσέγγισης, θα απαιτηθούν από την ελληνοκυπριακή πλευρά και πολιτικές υποχωρήσεις και οικονομικές θυσίες. Ιδιαίτερα για τις οικονομικές θυσίες τονίζαμε ότι για να είναι στερεή η επανασύνδεση, η συμφιλίωση πρέπει να στηριχθεί πάνω στην ανύψωση του βιοτικού επιπέδου των Τουρκοκυπρίων, το οποίο είχε υποβιβασθεί σε πολύ σημαντικό βαθμό. Αυτή την τριτοποίηση μας την απέρριψε ο Σπύρος Κυπριανού. Ο Παπαϊωάννου την απεδέχθη, ο Σπύρος Κυπριανού την απέρριψε και δεν θα την βρει στο μίνιμουμ πρόγραμμα. Θυμώμαι ότι όταν ο Παπαϊωάννου και ο Κυπριανού έφτασαν στο τελικό κείμενο ο Πάνος Ιωάννου μου είπε: «Κύριε Ζιαρτίδη, δεν είμαι καθόλου ευτυχής και είναι με πολλή στενοχώρια που θα δεχτώ να αναφέρεται ότι είμαι μέσα στους συντάκτες αυτού του εγγράφου». Αλλά εν πάση περιπτώσει ενεπρέθη από το Πολιτικό Γραφείο του ΑΚΕΛ και από τα σώματα του Δημοκρατικού Κόμματος. Ο Σπύρος εξελέγη πρόεδρος και αμέσως μετά την εκλογή του άρχισαν και πάλιν οι προστριβές με τον Παπαϊωάννου,

πολλές φορές έφταναν σε σημεία οξύτητας. Πολλές φορές χρησιμοποίησα τον Γεώργιο Λαδά για την εξομάλυνση των σχέσεων, χωρίς όμως αποτέλεσμα, διότι και ο Σπύρος ήταν ανένδοτος και ο Παπαϊωάννου πολύ σκληρός στις απόψεις του. Έτσι φτάσαμε στο σημείο της καταγγελίας του μίνιμουμ προγράμματος από τον Σπύρο Κυπριανού με τον τρόπο που κατηγγέληθη».

Π. - Η ευθύνη πιστεύεις ότι ήταν αποκλειστικά του Σπύρου Κυπριανού;
Ζ. - Η απάντησή μου είναι η εξής. Η ρήξη κατά τη γνώμη μου ήταν αναπόφευκτη. Αναπόφευκτη εξαιτίας των διαφωνιών που είχαν εγερθεί. Αλλά πιστεύω ότι ο Σπύρος Κυπριανού αποζητούσε την ευκαιρία της ρήξης και το διαχωρισμό των ευθυνών του από το ΑΚΕΛ. Δηλαδή αποφεύγω να πω εκείνη τη λέξη που χρησιμοποίησες εσύ. Αν η ευθύνη ήταν αποκλειστικά δική του. Δεν θα τό' έλεγα έτσι. Η ευθύνη βρίσκεται και στους δύο, αλλά η ρήξη ήταν αναπόφευκτη, και θα έλεγα ότι από τους δύο ο Κυπριανού την αποζητούσε».

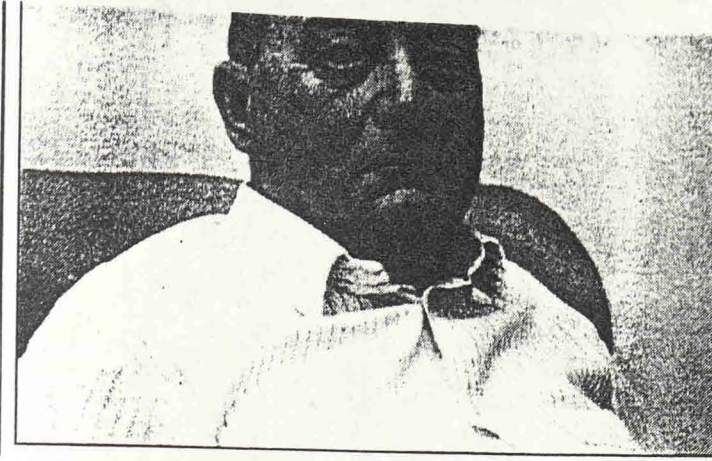
Εξέκλιξη Παπαϊωάννου

Στο βιβλίο του ο Ζιαρτίδης χαρακτηρίζει τον Εζεκία Παπαϊωάννου σφιγρό και δύσκολο. Δεν μπορούσε να συνεργαστεί με όποιον εξέφραζε ελεύθερα τις απόψεις του. Αυτός ήταν και ένας από τους λόγους που οι δύο τους δεν είχαν ποτέ καλές σχέσεις. Για το δογματισμό του ΑΚΕΛ και το ότι το

Ευτυχώς υπήρξε η Κιούλα

«Ευτυχώς υπήρξε η Κιούλα πλάι μου», είπε στη ζωή του πολλές φορές ο Αντρέας Ζιαρτίδης για τη σύντροφο της ζωής του, που της ζήτησε να τον παντρευτεί το Γεννάριο του 1944 κι από τότε είναι πάντα μαζί. Μαζί πέρασαν πολλές αντιξοότητες και φτώχειες. Θυμάται την ανοχή της όταν της έλεγε «αυτό το Σάββατο δεν πληρωθήκαμε, ας μη θυμούμε έξω». Κι αυτή πάντα έλεγε «δεν χρειάζεται να θυμούμε». Ένα Σάββατο όμως θρήκε μέσα στην τζέπη του 4-5 σελίνια που ήξερε πως δεν τα είχε βάλει ο ίδιος. Μπορούσαν να θυγουν έξω. Η Κιούλα φρόντισε να βάλει δικές της οικονομίες στην τζέπη του συζύγου της.

Μια άλλη φορά — όπως αφηγείται ο κ. Ζιαρτίδης — έπιναν μαζί καφέ έχοντας όλα κι όλα τρία σελίνια. Τα δύο θα τα έδιναν για τους καφέδες τους, οπότε αν έδαν ένα ζευγάρι γνωστών τους να μπαίνει στο καφέ. Ο Ζιαρτίδης της λέει: «Ρε Κιούλα, έρχεται ο Παντελής με τη Δέσποινα, το σελίνι μου ένα είναι. Δεν μπορούμε να τους προσφέρουμε τίποτα. Σήκω γρήγορα να φύγουμε». Δεν κρατούσε να του δώσει και σηκώθηκαν γρήγορα να φύγουν. Συναντήσαμε τον Παντελή και τη Δέσποινα στο μέσον της εξόδου. Του λέω «Παντελή, συγγνώμη, είμαστε αναγκασμένοι να φύγουμε για κάποιες υποχρεώσεις, ειδή άλλως θα εμένναμε μαζί σας».

Από 12 χρόνων διαβάζει εφημερίδα

Πρώι της Παρασκευής στα γραφεία του ΑΔΗΣΟΚ βρήκαμε τον Αντρέα Ζιαρτίδη να κάθεται μαζί με τη Μαργαρίτα, υπάλληλο του κόμματος, και να του διαβάζει την «Αλήθεια». Εδώ και τέσσερα χρόνια, λόγω διαβήτη δεν μπορεί να δει καθαρά και του είναι εντελώς αδύνατο να διαβάσει. Η Μαργαρίτα και η σύζυγός του, καθώς και ο Κώστας Θεμιστοκλέους πολλές φορές του διαβάζουν καθημερινά όταν τον ενδιαφέρει. Αστειζόμενη παρατηρώ πως θα μπορούσε κάποιος να θεωρηθεί τυχερός σήμερα, αν καταστεί ανίκανος να διαβάζει εφημερίδες. Δεν το δέχεται. «Διαβάζω εφημερίδα ανελλιπώς από 12 χρόνων, λέει. Τότε έπεισα μια γειτόνισσά μου δασκάλα να μου δίνει την επόμενη μέρα την εφημερίδα που αγόραζε. Έτσι, κατάφερα να έχω καθημερινά εφημερίδα, έστω και με μια μέρα καθυστέρηση».

Τη σχέση του με τις εφημερίδες την περιγράφει όμως και στο βιβλίο του. Από 20 χρόνων, όταν στην Κύπρο το περιοδικό Economist πουλούσε 10 έντυπα, το ένα το αγόραζε αυτός. Τα άλλα 9 τα αγόραζαν Άγγλοι δημόσιοι υπάλληλοι. Η τιμή του ήταν 1-5 σελίνια, ποσό για την εποχή πολύ μεγάλο αφηγείται: «Πήγα στο πρακτορείο Πούλια τότε μια δυο φορές και αγόρασα το περιοδικό. Ο κλητήρας του Πούλια και Κόνιαρη με είδε. Ήταν μέλος των συντε-

κόμματα έμεινε προσκολλημένο σε συντηρητικές θέσεις, ο Ζιαρτίδης πιστεύει πως αυτό οφείλεται και στο μορφωτικό επίπεδο των ηγετών του. (Παραθέτουμε αποσπάσματα από το βιβλίο του).

«Ζ. - Η μόνη ερμηνεία την οποίαν βλέπω εγώ, είναι το χαμηλό της ηγερητικό και πολιτικό επίπεδο γενικά της ηγεσίας του Κόμματος. Και για να μην παρεξηγούμαι δεν εξαιρώ τον εαυτό μου. Και το δικό μου θεωρητικό και πολιτικό επίπεδο δεν ήταν του ύψους που απαιτείτο να έχει ένας Κομμουνιστής, μέλος του Πολιτικού Γραφείου και της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος, ιδιαίτερα χαμηλό ήταν το θεωρητικό και πολιτικό επίπεδο του Γ.Γ. του Κόμματος. Εγώ σ' αυτή τη συζήτηση θα προκαλούσα οποιονδήποτε να μου υποδείξει ένα θεωρητικό ή πολιτικό άρθρο του τότε Γ.Γ. του Κόμματος, του Παπαϊωάννου, ή να μου δείξει ένα ξεχωριστό θεωρητικό ή πολιτικό άρθρο οποιουδήποτε άλλου στελέχους που να ξεφεύγει από εκείνα τα καθορισμένα πρότυπα της φρασεολογίας, των «φορμουλαρίδων» όπως λεν του Σοβιετικού Κομμουνιστικού Κόμματος. Ό,τι δημοσιεύονταν στον «Θεωρητικό Δημοκράτη» ήταν επανάληψη γνωστών προτύπων. Η ερμηνεία λοιπόν την οποία δίνω εγώ, η απάντηση που δίνω στο ερώτημα σου, είναι

χινών. Μου κάνει λοιπόν μια μέρα επίσκεψη και μου λέει: «Φίλε Ζιαρτίδη, σε είδα που έρχεσαι και αγοράζεις τον Economist. Εμάς κάθε βδομάδα μας περισσεύουν τρία ή τέσσερα αντίτυπα αυτού του περιοδικού. Σαν επιστροφή του περιοδικού κόβουμε τον τίτλο και τον στέλλουμε σαν απόδειξη ότι το περιοδικό δεν πουλήθηκε. Αντί να το αγοράζεις, να σου φέρνω με λίγη καθυστέρηση βέβαια το κομμένο περιοδικό να το διαβάζεις. Τι σε πειράζει αν το διαβάζεις μια βδομάδα αργότερα»; Λέω «καλή ιδέα». Και για πολλά χρόνια, μέχρις ότου πάρω λίγα λεφτά για να μπορώ να το αγοράζω, διάβαζα τον Economist με κομμένο τον τίτλο του, σαν παράνομος, πειρατής αναγνώστης. Αλλά η μελέτη εκείνου του περιοδικού με μόρφωσε πάνω σε πολλά οικονομικά προβλήματα. Διεθνή και τοπικά. Δυο-τρεις φορές σε συνεδρίες που καθόμουν και συζητούσαμε σε κυβερνητικές επιτροπές, οικονομικά προβλήματα, με ρώτησαν εάν παρακολούθησα πανεπιστημιακή σχολή στα οικονομικά. Λέω «όχι, δεν παρακολούθησα, δεν τέλειωσα το γυμνάσιο». Όλα αυτά που τα ξέρεις; (Τα επιχειρήματα που ανέπτυσσα κ.λπ.). Τους είπα «Διαβάζοντας». Δεν τους είπα τι διάβαζα. Τώρα όμως πρέπει να σου πω, διαβάζοντας το περιοδικό Economist, Έστω και με κομμένο τον τίτλο».

ότι το πρόβλημα βρισκόταν στο χαμηλό θεωρητικό και πολιτικό επίπεδο της ηγεσίας του Κόμματος...

...Υποτιμούμε τις συζητήσεις και θα έλεγα ότι υποτιμούμε κατά ένα τρόπο δεκτικό και απaráδεκτο την διάνοξη του Κόμματος. Τον άκουσα επανειλημμένα να λέει: «Δεν ανταλλάσσω ούτε έναν εργάτη της ΠΕΟ, ούτε έναν οικοδόμο, μέλος της ΠΕΟ, με δέκα κομματικούς διανοούμενους». Αυτό το έλεγε συχνά. Παρενθετικά θέλω να προσθέσω τα εξής: Σε μια κομματική σύσκεψη, υπολογίζω το 1959, επανέλαβε το ρητό σχετικά με τη σύγκριση ενός εργάτη με δέκα διανοούμενους. Δεν είπα κανένας τίποτα πάνω σ' αυτό. Στο διλειμμα όμως ο μακαρίτης Ιάκωβος Νικολάου με έπιασε από τον ώμο και μου είπε ψιθυριστά: «Ρε σύντροφε, πως είναι δυνατό να συγκρίνεται ο εργάτης με τον διανοούμενο; Μέσα στο Κόμμα και ο εργάτης και ο διανοούμενος έχουν την αξία τους. Το Κόμμα έχει την ανάγκη και των δύο». Και εσυνέχισε: «Δεν είναι δυνατό να συγκρίνεις τον μαϊντανό με το πορτοκάλι. Ο μαϊντανός όταν τον χρειάζεσαι είναι καλύτερος από το πορτοκάλι. Και το πορτοκάλι όταν το χρειάζεσαι είναι καλύτερο από τον μαϊντανό. Δεν γίνεται σύγκριση τα γέρμα!».

Αλήθεια
28/5/95

591.65